

سنڌ ايڪٽ نمبر III مجريه 2017

SINDH ACT NO.III OF 2017

سنڌ ٻارن جي ملازمت تي پابندي ايڪٽ، 2017

THE SINDH PROHIBITION OF EMPLOYMENT OF CHILDREN ACT, 2017

فهرست (CONTENTS)

تمهيد (Preamble)

دفعات (Sections)

1. مختصر عنوان، واڌ ۽ شروعات

Short title, extent and commencement

2. وصفون

Definitions

3. ملازمت تي پابندي

Prohibition of employment

4. شيڊول جي ترميم

Amendment of schedule

5. ٻارن جي پورهيو تي صوبائي ڪوآرڊينيشن ڪميٽي

Provincial Coordination Committee on Child Labour

6. ڀارت III جو نفاذ

Application of Part III

7. ڪلاڪ ۽ ڪم جو عرصو

Hours and period of work

8. هفتيوار موڪلون

Weekly Holidays	
9. انسپيڪٽر کي نوٽيس	Notice to Inspector
10. عمر بابت تڪرار	Disputes as to age
11. رجسٽر جي مينٽيننس	Maintenance of registrar
12. دفعہ 3 ۽ 14 جو تـ رڪندڙ نوٽيس لڳائڻ	Display of notice containing abstract of Section 3 and 14
13. مخصوص قانونن جو نفاذ	Application of certain Laws
14. ڏنڊ	Penalties
15. ڏوهه جو ٿيڻ	Abetment to an offence
16. ڏنڊن جي سلسلي ۾ مخصوص قانونن جو ترتيب ڏنل نفاذ	Modified Application of Certain Laws in Relation to Penalties
17. ڏوهن بابت طريقيڪار	Procedure relating to offences
18. انسپيڪٽرز جي مقرري	Appointment of Inspectors
19. قاعدا جوڙڻ جو اختيار	Power to make rules
20. منع نه ڪيل قانونن جون ڪجهه ٻيون گنجائشون	Certain other provisions of la not barred

21. رندڪون هٽائڻ جو اختيار

Power to remove difficulties

22. ٻار يا نابالغ جي تعليم جي حوالي سان قبضو رکندڙ جي ذميداري

Responsibility of the occupier towards education of child or adolescent

23. متپيد خلاف تحفظ

Protection against discrimination

24. منسوخ ۽ محفوظ

Repeal and Saving

سند ايڪٽ نمبر III مجريه 2017

SINDH ACT NO.III OF 2017

سند ٻارن جي ملازمت تي پابندي ايڪٽ، 2017

THE SINDH PROHIBITION OF
EMPLOYMENT OF CHILDREN

ACT, 2017

[22 مارچ 2017]

تمهيد (Preamble)

ايڪٽ جنهن ذريعي ٻارن جي ملازمت تي پابندي ۽ مختلف شعبن ۽ ڪمن ۾ نابالغن جي ملازمت جو انتظام ڪيو ويندو. جيئن ته ٻارن جي ملازمت تي پابندي ۽ مختلف شعبن ۽ ڪمن ۾ نابالغن جي ملازمت جو انتظام ڪرڻ سان گڏ لاڳاپيل معاملن ۾ قدم کڻڻ ضروري ٿي پيو آهي. ان کي هن ريت عمل ۾ آندو ويندو.

مختصر عنوان، واڌ ۽ شروعات

Short title, extent and commencement

1.(1) هن ايڪٽ کي سند ٻارن جي ملازمت تي پابندي ايڪٽ، 2017 سڏيو ويندو.
(2) ان جي سڄي سند تائين توثيق ڪئي ويندي.
(3) هي فوري طور لاڳو ٿيندو.

وصفون
Definitions

1.(1) هن ايڪٽ ۾ جيستائين ڪجهه مضمون ۽ مفهوم جي متضاد نه هجي، تيستائين:
(i) "نابالغ" مطلب اهو فرد جنهن پنهنجي عمر جا چوڏنهن سال پورا ڪيا هجن پر ارڙهن سال پورا نه ڪيا هجن؛
(ii) "ٻار" مطلب جنهن پنهنجي عمر جا چوڏنهن سال پورا نه

ڪيا هجن:

(iii) “ڏينهن” مطلب اڌ رات کان شروع ٿيندڙ چوويهه ڪلاڪن جو عرصو.

(iv) “اسٽيبلشمينٽ” مطلب ڪو انڊسٽريل، ڪمرشل يا ايگريڪلچرل اسٽيبلشمينٽ، مائين، بزنس، ٿريڊ، انڊرٽيڪنگ، مينوفيڪچر ۽ ورڪ پليس جتي ڪا معاشي سرگرمي ٿي رهي هجي، ۽ جنهن ۾ شامل آهن خيراتي ۽ پلائي واريون تنظيمون، پوءِ اهي منافي لاءِ هلنديون هجن يا ٻئي مقصد لاءِ، ۽ ٻي ڪا اسٽيبلشمينٽ، اسٽيبلشمينٽس جو درجو يا حڪومت طرفان آفيشل گزيت ۾ وقتي طور بيان ڪيل ڪم جي جاءِ.

(v) “فيڪٽري” مطلب فيڪٽريز ايڪٽ، 2015 تحت بيان ڪيل فيڪٽري (2016 جو ايڪٽ نمبر XIII)، پر ان ۾ شامل ناهي مائين، آپريشن آف مائينس ايڪٽ، 1923 تحت (1923 جو نمبر IV)؛

(vi) “ڪٽنب” آڪيوپاير سان لاڳاپي جي سلسلي ۾ مطلب اڪيلو زال يا مڙس، جيئن معاملو هجي، اهڙي اڪيلي جو ۽ انهن جا ٻار، پيءُ يا پيٽ اهڙي انڊيوڊيوئل جا؛

(vii) “حڪومت” مطلب سنڌ حڪومت؛

(viii) “ٽڪائيندڙ ڪم” مطلب ڪم جيڪو پنهنجي نوعيت موجب يا حالتن موجب جن تحت اهو ڪيو ويندو آهي، صحت، تحفظ يا ٻارن جي اخلاق کي نقصان يا تڪليف پهچائيندڙ آهي ۽ جنهن ۾ شامل آهن شعبا ۽ طريقا جيڪي شيڊول ۾ بيان ڪيل آهن؛

(ix) “انسپيڪٽر” مطلب مڪمل طور مقرر ڪيل عملدار ۽

جيڪو حڪومت طرفان هن ايڪٽ جي مقصد لاءِ
انسپيڪٽر طور بيان ڪيو ويو هجي؛

(x) “هلڪو ڪم” مطلب ڪم جيڪو صحت لاءِ نقصانڪار
نه هجي يا ڪم ڪندڙ ٻار جي جسماني يا ذهني نشونما کي
متاثر ٿي نه ڪري ۽ جنهن ۾ شيڊول ۾ ڄاڻايل سرگرميون ۽
طريقا شامل آهن؛

(xi) “مائن” مطلب ڪا اسٽيلشمينٽ جيڪا مائينس
ايڪٽ، 1923 (1923 جي نمبر IV) موجب اهڙيءَ ريت
ڄاڻائي وئي هجي؛

(xii) “آڪيوپاير” اسٽيلشمينٽ جي سلسلي ۾، مطلب ماڻهو
جيڪو سڌيءَ ريت يا اڻ سڌيءَ ريت مزدور رکي ٿو؛

(a) اڪيلي جي صورت ۾، هڪ وارٿ، ڇڏيندڙ ايڊمنسٽريٽر
يا اسائن ۽

(b) ڪو ماڻهو جنهن کي اسٽيلشمينٽ جي معاملن تي
مڪمل ضابطو هجي (پوءِ ڪهڙي به نالي سان اهو سڏيو
وڃي)؛

(xiii) “پورٽ اٿارٽي” مطلب پورٽ سنڀاليندڙ اختيارِي؛

(xiv) “بيان ڪيل” مطلب هن ايڪٽ جي قاعدن موجب
بيان ڪيل؛

(xv) “شيڊول” مطلب هن ايڪٽ سان لڳل شيڊول؛

(xvi) “هفتو” مطلب خميس جي رات کان شروع ٿيندڙ ستن
ڏينهن جو عرصو يا اهڙي ٻي ڪا رات جنهن جي حڪومت
طرفان مخصوص ايراضي لاءِ منظوري ڏني وئي هجي؛

(xvii) “ورڪشاپ” مطلب ڪو احاطو (بشمول ان سلسلي ۾
چوڊيواري جي) جتي ڪو صنعتي ڪم ڪيو ويندو آهي، پر

ان ۾ ڪا فيڪٽري شامل نه هجي.

حصو II

تڪليف ڏيندڙ ڪم ۾ ٻارن جي ملازمت تي پابندي ۽ نابالغن

جي ملازمت تي پابندي

ملازمت تي پابندي
Prohibition of
employment

3.(1) ڪنهن به ٻار کي ڪنهن اسٽيلشمينٽ ۾ نه لڳايو ويندو يا ڪم جي اجازت نه ڏني ويندي.

(2) ڪنهن به نابالغ کي شيڊول ۾ موجود تڪليف ڏيندڙ ڪم ۾ نه لڳايو ويندو يا ڪم جي اجازت نه ڏني ويندي.

شيڊول جي ترميم
Amendment of
schedule

4. حڪومت، آفيشل گزيت ۾ نوٽيفڪيشن ذريعي وقت به وقت شيڊول ۾ ترميم ڪري سگهي ٿي ۽ ان سلسلي ۾ شيڊول نوٽيفڪيشن واري تاريخ کان ٽئين مهيني ترميم ڪيو ويندو.

ٻارن جي پورهئي تي
صوبائي
ڪوآرڊينيشن
ڪميٽي
Provincial
Coordination
Committee on
Child Labour

5.(1) حڪومت سرڪاري گزيت ۾ نوٽيفڪيشن ذريعي ڪميٽي جوڙي سگهي ٿي جنهن کي ٻارن جي پورهئي بابت سنڌ ڪوآرڊينيشن ڪميٽي سڏيو ويندو جيڪا حڪومت کي ٻارن جي پورهئي بابت مخصوص قانون سازي، انتظامي ۽ ٻيا خاتمي جا اپاءَ وٺڻ لاءِ صلاح مشورا ڏيندي ۽ عالمي قانون موجب قدم کڻڻ ۽ صوبي ۾ ملازمت جي مقصد لاءِ گهٽ ۾ گهٽ عمر جو تعين ڪرڻ ۾ صلاح مشورو ڏيندي.

(2) ڪميٽي چيئرپرسن ۽ گهٽ ۾ گهٽ 9 ٻين ميمبرز جيڪي حڪومت، سرمائيدارن، پورهيتن، سول سوسائٽي مان هوندا ۽ ٻه سنڌ جي صوبائي اسيمبلي جا ميمبرز جيڪي سنڌ جي صوبائي اسيمبلي جي اسپيڪر طرفان نامزد ڪيا ويندا.

حصو III

نابالغن جي ڪم جون شرطون جوڙڻ

پارٽ III جو نفاذ Application of Part III	6. هن حصي جون گنجائشون اسٽيبلشمينٽ تي لاڳو ٿينديون يا اسٽيبلشمينٽس جي درجي تي جن ۾ دفعو 3 جي ذيلي دفعو (2) ۾ ڄاڻايل ڪو به ڏنڌو يا ڪم نه ڪيو ويندو هوندو.
ڪلاڪ ۽ ڪم جو عرصو Hours and period of work	7. (1) ڪنهن به بالغ کان اسٽيبلشمينٽ ۾ ڪم نه ورتو ويندو يا ڪم جي اجازت نه ڏني ويندي اهڙي ميمبر جي ڪلاڪن لاءِ جيئن اهڙي اسٽيبلشمينٽ يا اسٽيبلشمينٽس جي درجي لاءِ بيان ڪيو ويو هجي. (2) هر ڏينهن ڪم جو عرصو اهڙيءَ ريت طئي ڪيو ويندو جو ڪو به عرصو تن ڪلاڪن کان وڌيڪ نه هوندو ۽ ڪو به نابالغ تن ڪلاڪن کان وڌيڪ ڪم نه ڪندو ان کان اڳ جوان کي گهٽ ۾ گهٽ هڪ ڪلاڪ جو وقفو نه ڏنو وڃي. (3) نابالغ جي ڪم جو عرصو اهڙيءَ ريت جوڙيو ويندو جو آرام واري وقفي سميت، ذيلي دفعو 2 تحت، اهو ست ڪلاڪن کان وڌيڪ نه هوندو بشمول ڪنهن ڏينهن تي ڪم جي انتظار ۾ گذريل وقت جي. (4) ڪنهن به نابالغ کان 7.00 وڳي شام کان 8.00 وڳي صبح جي وچ ۾ ڪم جي اجازت نه هوندو يا ڪم نه ورتو ويندو. (5) ڪنهن به نابالغ کي اوور ٽائيم ڪرڻ جي اجازت نه هوندي يا ڪم ڪرڻ نه ڏنو ويندو. (6) ڪنهن به نابالغ کي ڪنهن اسٽيبلشمينٽ ۾ ڪم نه ورتو ويندو يا ڪم جي اجازت نه ڏني ويندي ان ڏينهن تي جنهن ڏينهن ان اڳواٽ ڪنهن ٻي اسٽيبلشمينٽ ۾ ڪم ڪيو هجي.
هفتيوار موڪلون	8. اسٽيبلشمينٽ ۾ ملازمت تي رکيل هر نابالغ کي هر هفتي

Weekly Holidays	هڪ پورو ڏينهن موڪل جي اجازت هوندي، جيڪو ڏينهن مالڪ طرفان اسٽيبلشمينٽ ۾ مستقل طور تي نوٽيس لڳائڻ ذريعي بيان ڪيو ويندو ۽ اهڙيءَ ريت بيان ڪيل ڏينهن مالڪ طرفان ٽن مهينن ۾ هڪ دفعي کان وڌيڪ تبديل نه ڪيو ويندو.
انسپيڪٽر نوٽيس Notice to Inspector	9.(1) هر مالڪ اسٽيبلشمينٽ جي سلسلي ۾ جنهن ۾ ڪو نابالغ رکيو ويو آهي يا هن ايڪٽ جي شروعات کان فوري اڳ اجازت ڏني وئي آهي ته اهڙي اسٽيبلشمينٽ اهڙي شروعات جي ٽيهن ڏينهن جي عرصي اندر لاڳاپيل انسپيڪٽر کي جنهن جي حدن ۾ اسٽيبلشمينٽ واقع آهي، هيٺين تفصيلن تي مشتمل لکت نوٽيس اماڻيندي، يعني: (a) نالو هنڌ ۽ اسٽيبلشمينٽ جو پتو؛ (b) اسٽيبلشمينٽ جي حقيقي مينيجمينٽ ۾ شخص جو نالو؛ (c) پتو جنهن تي اسٽيبلشمينٽ سان لاڳاپيل خط و ڪتابت اماڻي ويندي؛ ۽ (d) اسٽيبلشمينٽ ۾ ٿيندڙ ڌنڌي يا ڪم جو قسم. (2) هڪ اسٽيبلشمينٽ جي سلسلي ۾ هر مالڪ، جيڪو هن ايڪٽ جي شروعات ٿيڻ واري تاريخ کانپوءِ ڪنهن بالغ کي ملازمت تي رکي ٿو يا ڪم جي اجازت ڏئي ٿو ته اهڙي اسٽيبلشمينٽ اهڙي ملازمت جي تاريخ کان ٽيهن ڏينهن جي عرصي دوران انسپيڪٽر کي جنهن جي مقامي حدن ۾ اسٽيبلشمينٽ واقع آهي، لکت ۾ نوٽيس ذريعي ذيلي دفعه (1) ۾ ڄاڻايل تفصيل اماڻيندو. (3) دفعه 7، 8 ۽ 9 ۾ شامل ڪجهه به ڪنهن اسٽيبلشمينٽ تي لاڳو نه ٿيندو جتي مالڪ ڪٽنب جي مدد سان ڪم وٺي

	رھيو هجي يا ڪو اسڪول حڪومت طرفان هنر سڪڻ لاءِ قائم ڪيو. مدد ڪئي يا سڃاڻپ ڏني وئي هجي.
عمر بابت تڪرار Disputes as to age	10. جيڪڏهن انسپيڪٽر ۽ مالڪ وچ ۾ ٻار يا نابالغ جي عمر بابت ڪو سوال اٿي ٿو جنهن کي سندس پاران اسٽيلشمينٽ ۾ ڪم جي اجازت ڏني وئي آهي يا ملازمت تي رکيو ويو آهي، ته سوال اهڙي ٻار جي عمر بابت ڄاڻايل ميڊيڪل اختياري طرفان جاري ڪيل سرٽيفڪيٽ جي غير موجودگيءَ ۾ معاملو انسپيڪٽر طرفان فيصلو لاءِ ڄاڻايل ميڊيڪل اٿارٽي ڏانهن اماڻيو ويندو.
رجسٽر جي مينٽيننس Maintenance of registrar	11. هر مالڪ طرفان ڪنهن اسٽيلشمينٽ ۾ نابالغ جي ملازمت تي رڪڻ يا ڪم جي اجازت ڏيڻ جي سلسلي ۾ رجسٽر رکيو ويندو جنهن جي ڪم وارن ڪلاڪن دوران سمورن وقتن تي انسپيڪٽر طرفان جاچ لاءِ دستياب بڻايو ويندو:
	(a) اهڙيءَ ريت ملازمت تي رکيل يا ڪم جي اجازت ڏنل هر نابالغ جو نالو ۽ ڄم جي تاريخ؛ (b) اهڙي نابالغ جي ڪم جا ڪلاڪ ۽ عرصا ۽ ان جي آرام جا وقفا جيڪي ان کي مليل آهن؛ (c) اهڙي ڪنهن نابالغ جي ڪم جي نوعيت؛ ۽ (d) اهڙا ٻيا تفصيل جيڪي بيان ڪيا ويا هجن.
دفعو 3 ۽ 14 جو ت رڪنڊڙ نوٽيس لڳائڻ Display of notice containing	12. هر مالڪ نوٽيس لاءِ مخصوص مناسب ۽ موزون جڳهه تي دفعات 3 ۽ 14 جي تحت موجب سنڌي، اردو ۽ انگريزي ٻولين ۾ نوٽيس لڳائيندو.
	حصو IV متفرقات

abstract of
Section 3 and 14

مخصوص قانونن جو
نفاذ
Application of
certain Laws

13.1 (1) ويجز جي ادائگي ايڪٽ، 1936، سنڌ گهٽ ۾ گهٽ
ويجز ايڪٽ، 2015، سنڌ ايمپلائيز سوشل سڪيورٽي
ايڪٽ، 2016، سنڌ ورڪرز ڪمپينسيشن ايڪٽ، 2015،
سنڌ ايمپلائيز اولڊ ايڇ بينيفٽس ايڪٽ، 2014 ۽ سنڌ ٽرمز
آف ايمپلائمينٽ (اسٽينڊنگ آرڊرز) ايڪٽ، 2015 جون
سموريون گنجائشون نابالغ پورهيتن تي بيان ڪيل مفھوم
موجب لاڳو ھونديون؛

(2) حڪومت سرڪاري گزيت ۾ نوٽيفڪيشن ذريعي، وقتي
طور لاڳو ڪنھن ٻئي قانون جي گنجائش ڪي هن حصي
موجب نابالغ پورهيتن تائين وڌائي سگھي ٿي.

ڏنڊ
Penalties

14.1 (1) جيڪو به ذيلي دفعو (1) 3 جي گنجائش جي پيڪڙي
ڪندي ڪو ٻار ملازمت تي رکي ٿو ته اهو قيد جي سزا لائق
ھوندو جيڪا ڇھ مھينن تائين وڌي سگھي ٿي يا ڏنڊ جيڪو
پنجاھ هزارن تائين وڌي سگھي ٿو يا ٻئي گڏ.

بشرطيڪ جيڪڏھن ڪو ٻار تڪليف ڏيندڙ ڪم ۾ ملازمت
تي رکيل آھي ته ڏنڊ ھڪ سئو هزار رپين تائين وڌي سگھي ٿو
پر ڏھ هزار رپين کان گھٽ نه ھوندو ۽ قيد جي سزا جيڪا ٽن
سالن تائين وڌي سگھي ٿي؛

بشرطيڪ وڌيڪ ته جيڪڏھن ٻار يا بالغ ملازمت تي رکيل
آھي؛

(a) ڪو به قسم نوڪري جو يا نوڪري جھڙي ٻي ڪا مشق،
جھڙوڪ ٻارن يا نابالغن جو وڪرو يا ٽريفڪنگ، قرض تي
پورھيو جبري ۽ زبردستي – يا لازمي پورھيو بشمول جبري يا

لازمي ٻارن يا نابالغن جي هٿياربند ويڙهه ۾ ڀرتي؛
(b) ٻارن يا نابالغن جو جسم جي وڪري لاءِ استعمال، فراهم
ڪرڻ يا آڇڻ، پورنوگرافي جي پروڊڪشن لاءِ يا پورنوگرافڪ
پرفارمنسز جي مقصد لاءِ؛

(c) ٻار يا نابالغ جي غير اخلاقي سرگرمين ۾ استعمال، فراهمي
يا آڇڻ، خاص طور منشيائت جي پيداوار ۽ منتقلي جي مقصد
لاءِ؛

ڏنڊ ڏهه سئو هزار رپين تائين وڌي سگهي ٿو پر ٻه سئو هزار
رپين کان گهٽ نه هجي ۽ قيد جي سزا ڏهن سالن تائين وڌي
سگهي ٿي پر پنج سالن کان گهٽ نه هجي.

(2) جيڪو به ڪنهن نابالغ کي ملازمت تي رکي ٿو يا ڪنهن
نابالغ کي ذيلي دفعه (2) 3 جي گنجائشن جي پيڪڙي
ڪندي ڪم جي اجازت ڏئي ٿو اهو قيد جي سزا جو مستحق
هوندو جنهن جو مدو هڪ سال تائين وڌي سگهي ٿو يا ڏنڊ
سان گڏ جيڪو پنجهتر هزار رپين تائين وڌي سگهي ٿو يا ٻئي
گڏ.

(3) جيڪو به، جنهن دفعه 3 تحت ڪو ڏوهه ڪيو هجي، يا ان
کانپوءِ ان جهڙو ڪو ڏوهه ڪري، اهو قيد جي سزا جو مستحق
هوندو جنهن جو مدو هڪ سال کان گهٽ نه هوندو پر اهو
پندرهن سالن تائين وڌي سگهي ٿو.

(4) جيڪو به:

(a) دفعه 9 تحت طلب ڪيل نوٽيس ڏيڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿو، يا
(b) رجسٽر ٺاهڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿو جيئن دفعه 11 تحت طلب
ڪيو ويو آهي يا اهڙي رجسٽر ۾ ڪا غلط داخلا ڪري ٿو،
(c) ڇاڇ لاءِ رڪارڊ مهيا ڪرڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿو.

	(d) نوٽيس لڳائڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿو. يا
	(e) هن ايڪٽ تي عمل ڪرڻ ۾ ناڪام ٿئي ٿو يا هن ايڪٽ جي ڪن گنجائشن جي پيڪڙي ڪري ٿو يا ان سلسلي ۾ جوڙيل قاعدن جي پيڪڙي ڪري ٿو. اهو سادي قيد جو مستحق هوندو جيڪا هڪ مهيني تائين وڌي سگهي ٿي ۽ ڏنڊ جيڪو ڏهه هزار رپين تائين وڌي سگهي ٿو يا ٻئي گڏ.
ڏوهه جو ٿيڻ Abetment to an offence	15. (1) جيڪو به هن ايڪٽ تحت سزا جوڳو ڪو ڏوهه ڪري ٿو. پوءِ ڏوهه ڪيو هجي يا نه، ان کي ساڳي سزا ڏني ويندي جيڪا ڏوهه ڪرڻ لاءِ فراهم ڪيل آهي. وضاحت: هن دفعي جي مقصد لاءِ ”ايبٽمينٽ“ کي ساڳي معنيٰ آهي جيئن ان کي پاڪستان پينل ڪوڊ (1860 جي XLV) ۾ ڏنل آهي.
ڏنڊن جي سلسلي ۾ مخصوص قانونن جو ترتيب ڏنل نفاذ Modified Application of Certain Laws in Relation to Penalties	16. (1) جتي ڪو شخص ڏوهي ثابت ٿو ٿئي ۽ ذيلي دفعي (2) ۾ ڄاڻايل ٻارن ۽ نابالغن سان لاڳاپيل گنجائشن جي پيڪڙي ۾ ملوث هجي ٿو اهو هن ايڪٽ جي دفعي 15 جي ذيلي دفعات (1)، (2) ۽ (3) ۾ بيان ڪيل ڏنڊن جو مستحق هوندو ۽ نه ڪي ٻين لاڳاپيل قانونن جي. (2) ذيلي دفعي (1) ۾ ڄاڻايل گنجائشون اهي آهن جيڪي ٻارن ۽ نابالغن جي حوالي سان هيٺين قانونن ۾ گنجائشون آهن: (a) ڪاٿون ايڪٽ، 1923 (b) سنڌ فيڪٽريز ايڪٽ، 2015 (c) سنڌ شاپس ۽ اسٽيلشمينٽس ايڪٽ، 2015
ڏوهن بابت طريقيڪار Procedure	17. (1) ڪو شخص، پوليس آفيسر يا ليبر انسپيڪٽر ڪنهن مجاز دائره اختيار رکندڙ ڪورٽ ۾ هن ايڪٽ تحت ڪنهن ڏوهه تي بابت شڪايت داخل ڪري سگهي ٿو.

relating to offences	(2) نابالغ جي عمر بابت هر سرٽيفڪيٽ جيڪو ڄاڻايل ميڊيڪل اٿارٽي طرفان منظور ڪيو ويو آهي، هن ايڪٽ جي مقصد لاءِ نابالغ جي عمر جي ثابتي لاءِ ڪافي هوندو جنهن سان اهو لاڳاپيل هوندو. (3) ليبر ڪورٽ ڪانسواءِ ڪا به عدالت سنڌ انڊسٽريل ايڪٽ، 2013 تحت هن ايڪٽ موجب ڪنهن ڏوهه تي ڪارروائي نه ڪندي.
انسپيڪٽرز جي مقرري Appointment of Inspectors	18. حڪومت هن ايڪٽ جي ڪنهن يا سمورين گنجائشن تي عملدرآمد جي مقصد لاءِ انسپيڪٽرز مقرر ۽ نوٽيفاءِ ڪري سگهي ٿي مخصوص علائقن ۾ ۽ اهڙيءَ ريت مقرر ڪيل ۽ نوٽيفائيڊ ڪيل ڪو به انسپيڪٽر پاڪستان پينل ڪوڊ جي مقصد موجب پبلڪ سرونٽ سمجهيو ويندو.
قاعدا جوڙڻ جو اختيار Power to make rules	19. حڪومت سرڪاري گزيت ۾ نوٽيفڪيشن ذريعي ۽ گذريل اشاعت جي شرطن موجب هن ايڪٽ جي گنجائشن کي اثرائتو بڻائڻ لاءِ قاعدا جوڙي سگهي ٿي.
منع نه ڪيل قانونن جون ڪجهه ٻيون گنجائشون Certain other provisions of law not barred	20. (1) هن ايڪٽ جي دفعات 14 ۽ 16 کان مٿي شامل گنجائشن موجب ۽ ان سلسلي ۾ جوڙيل قاعدن موجب، جيڪي اضافي هوندا ۽ ٽڪراءَ ۾ نه هوندا مائينس ايڪٽ، 1923، سنڌ فيڪٽريز ايڪٽ، 2015، سنڌ چلڊرن ايڪٽ، 1955 ۽ سنڌ شاپس اينڊ اسٽيبلشمينٽ ايڪٽ، 2015 جي. (2) ”ٻار“ ۽ ”نابالغ“ جون وصفون ٻين سمورن قانونن ۾ هن ايڪٽ جي دفعه (2) جي وصفن تحت ملازمت ۽ ٻين لاڳاپيل مقصدن لاءِ ترميم ڪيون وينديون.

رندڪون هٽائڻ جو اختيار Power to remove difficulties	21. جيڪڏهن هن ايڪٽ جي گنجائشن کي لاڳو ڪرڻ ۾ ڪا رندڪ پيش اچي ٿي ته حڪومت سرڪاري گزيت ۾ شايع ٿيل حڪم ذريعي اهڙيون گنجائشون جوڙي سگهي ٿي جيڪي هن ايڪٽ جي گنجائشن سان ٽڪراءُ ۾ نه اچن ۽ اهڙي رندڪ کي هٽائڻ جي مقصد لاءِ ضروري هجن. بشرطيڪ هن ايڪٽ جي گورنر کان منظوري جي ٻن سالن جو عرصو مڪمل ٿيڻ کانپوءِ اهڙو ڪو به حڪم جاري نه ڪيو ويندو. (2) هن دفعي تحت جاري ڪيل هر حڪم ان جي جاري ٿيڻ کان جيترو جلد ٿي سگهي، صوبائي اسيمبلي سامهون پيش ڪيو ويندو.
ٻار يا نابالغ جي تعليم جي حوالي سان قبضو رکندڙ جي ذميداري Responsibility of the occupier towards education of child or adolescent مٽيڊ خلاف تحفظ Protection against discrimination	22. (1) اسٽيبلشمينٽ جو مالڪ جنهن ۾ ڪو نابالغ (16 سال عمر کان گهٽ) ڪم ڪري رهيو آهي، يا ڪو ٻار هنر سکي رهيو آهي، اها پڪ ڪرائيندو ته نابالغ يا ٻار جيئن معاملو هجي، لازمي اسڪول وڃي رهيو آهي جيئن اسلامي جمهوريه پاڪستان جي آئين جي آرٽيڪل 25A موجب گهربل آهي. (2) مالڪ ڪاغذي ثابتي ڏيندو ته نابالغ يا ٻار جي تعليم مجاز انسپيڪٽنگ اٿارٽي سامهون جاچ پڙتال لاءِ تيار آهي.
23. جنس، مذهب، سياسي لاڳاپي، طبقي، رنگ، ذات پات، نسل، ايٿنڪ بيڪ گرائونڊ جي بنياد تي ڪا مٽيڊ نه ڪئي ويندي ۽ هن ايڪٽ جي لاڳو ڪرڻ ۾ ڪي به مسئلا پيدا نه ڪيا ويندا.	

منسوخ ۽ محفوظ Repeal and Saving	24.(1) ٻارن جي ملازمت ايڪٽ، 1991 کي صوبي سنڌ ۾ نفاذ کان منسوخ ڪيو وڃي ٿو. (2) اهڙي منسوخ ڪانپوءِ، جيڪڏهن ڪجهه ڪيو وڃي يا ڪو قدم کنيو وڃي يا اهڙيءَ ريت منسوخ ڪيل ايڪٽ تحت ڪجهه ڪرڻ جو ارادو ڪيو وڃي، جيڪو هن ايڪٽ جي گنجائشن سان تڪرار ۾ نه هجي، اهو هن ايڪٽ جي لاڳاپيل گنجائشن تحت ڪيل يا قدم کڻيل سمجهيو ويندو.
---------------------------------------	---

نوٽ: ايڪٽ جو مذڪوره ترجمو عام ماڻهن جي واقفيت لاءِ
 آهي جيڪو ڪورٽ ۾ استعمال نٿو ڪري سگهجي.